

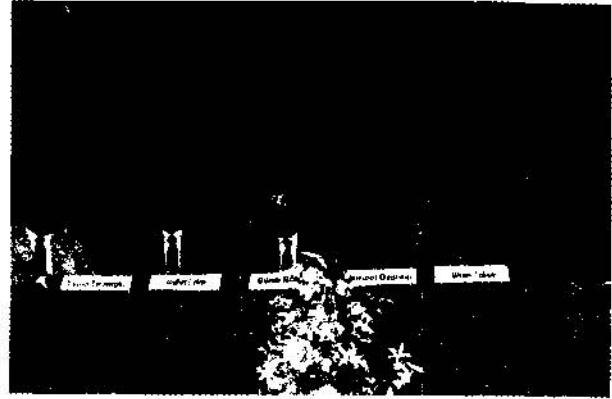
Şimdi Sıra TÜBİTAK'ta mı?

"Bilim ve Sanat" dergisi tarafından 1 Haziran 1987 günü Ankara'da AST salonunda düzenlenen, "Şimdi Sıra TÜBİTAK'ta mı?" konulu panelin bant çözümlerini olduğu gibi yayımlıyoruz. Panel konuşmacı olarak Refet ERİM (TÜBİTAK'ın Genel Sekreteri), Prof. Dr. İlhan TEKELİ (TÜBİTAK Danışma Kurulu'nda uzun yıllar TMMOB temsilcisi, ODTÜ öğretim üyesi), Prof. Dr. Tosun TERZİOĞLU (TÜBİTAK Yürütme Kurulu eski üyesi, TÜBİTAK Bilim ödülü sahibi, ODTÜ öğretim üyesi) ve Dr. Hikmet OZDEMİR (TÜBİTAK Bilim Politikası Bölümü'nde araştırmacı, yazar) katıldılar. Paneli ODTÜ eski öğretim üyesi ve "Bilim ve Sanat" dergisi Genel Yayın Danışmanı Doç. Dr. Güney GÖNENÇ yönetti.

Konuşmaları yayımlamamıza olanak sağlayan "Bilim ve Sanat" dergisine ve bant çözümleriyle panel fotoğraflarını bize ulaştıran sayın Aykut GÖKER'e bir kez daha teşekkür ediyoruz.

n Güney GÖNENÇ - "Şimdi Sıra TÜBİTAK'ta mı?", konulu panele hoş geldiniz, onur verdiniz. Son 7 yıldır, ülkemiz kültür, sanat ve bilim açısından bir ortaçağ karanlığına sokulmak isteniyor. Bu süre içinde Türkiye bilimsel anlayışın, doğrudan bilimin aşağılandığı, dışlandığı ve giderek yok edilmek istendiği bir ülke oldu. 1961 Anayasası'nın oluşturduğu ve güvenceye aldığı özerk kurumlar, başta üniversiteler ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu olmak üzere yok edildi. YÖK'ün üniversitelerde gerçekleştirdiği yıkımı çok iyi biliyoruz. Radyo ve televizyon, vatandaşları belirli görüşler doğrultusunda koşullandırmanın temel aracı durumuna getirildi. Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu yok edildi. Okullarımızda din eğitimi mecburi kılındı. Bununla kalmadı, bu eğitim çocuklarımızın, gençlerimizin beyinlerini hurafelerle doldurma yolunda kullanılır oldu. Şimdi öne-

rilen, din eğitiminin ana okullarından başlatılmasıdır. Sadece din ve ahlak dersi içinde değil, fen dersleri içinde de verilmesidir.

Bütün bu olumsuzluklar içinde önemli bir olumluluğun da altını çizmek gerekir: Demokratik görev ve sorumluluklarımız berrak bir biçimde gündeme geliyor artık. Kimin, nerede ve nasıl bu görev ve sorumlulukları yüklenmesi gerektiği konusu da açıklığa kavuşuyor. Toplumsal yaşamımızda bu bilinç giderek yerleşiyor. Üniversitelerde gerçekleştirilen yıkımın bir benzeri şimdi Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu'nda sahnelenmek isteniyor. Gerçekten de bugün, "Şimdi Sıra TÜBİTAK'ta mı?" diye sormanın zamanıdır.

TÜBİTAK'a yöneltilen tehdit, dergimizin Ocak 1987'de düzenlediği "Aydınlık Demokrasidir" panelinde gündeme getirilmişti. Nisan'da çıkan 76. sayımızda TÜBİTAK'a uzun yıllar emek vermiş sayın Refet Erim'in, "Üniversitelerimizden Sonra Sıra TÜBİTAK'ta mı?" başlıklı yazısında konu özlü bir biçimde ortaya kondu. Mayıs sayı-

mızda, TÜBİTAK'ta uzun süre bilim kurulu üyeliği yapan sayın Erdal İnönü ile yaptığımız bir söyleşide aynı konuya eğildik ve bütün bilim adamlarımıza, günlük basına da yansıyan, TÜBİTAK'la dayanışma çağrısında bulunduk.

Bugün de, burada, ülkelerin kalkınmasında çok önemli temel rolü olan bilim politikalarını, bu çerçevede TÜBİTAK'ın yapısını, işleyişini, geleceğini ele alacağız, ülkemizin başına siyasal iktidarın da desteğinde musallat edilen Türk-islam sentezinin TÜBİTAK üzerindeki emellerini, Türk bilim yaşamının üzerine çöken ve giderek yaygınlaşma eğilimi gösteren koyu karanlığı inceleyip, irdelleyeceğimiz bu paneli düzenledik.

İlk söz Sayın Refet Erim'in.

• Refet ERİM — Benim, bu panele katılan diğer arkadaşlardan farklı bir konumum var: Diğer panelist arkadaşlarım bilim adamı; ben profesyonel yöneticiyim. 1964 yılından 1980 yılına kadar, aralıksız, TÜBİTAK'ta görev yaptım. Bu dönemde üstlendiğim birtakım sorumluluklar oldu. Yetkilerim, imkanlarım çerçevesinde, genel sekreterliğin icra organı olması dolayısıyla, TÜBİTAK'ın geldiği noktada kararınca benim de katkı oldu, benim de sorumluluklarım oldu. Şimdi burada TÜBİTAK'ı irdelerken, bu kadar uzun süre TÜBİTAK'ta görev yapmış kişi, aslında kendisi de belli oluşumlardan sorumluluk taşıırken, bu söylediklerini söylemeli midir, sorusu hatıra gelebilir; bunu, onun için altını çizerek ifade etmek istedim.

TÜBİTAK'tan söz ederken bir hatadan kaçınmamız lazım. TÜBİTAK, hiçbir kusuru olmayan, yasayla kendisine verilmiş tüm görevleri en iyi biçimde yerine getirmeyi başarmış bir kurum olsaydı» değerlendirmemiz farklı olurdu. Ona sahip çıkarken başka noktalardan hareket ederdik. Ama konuştuğumuz TÜBİTAK nasıl bir TÜBİTAK'tır, onu çok iyi ortaya koymamız gerekir. TÜBİTAK 25. yıldönümünü kutluyor. Bu 25 yıl içerisinde üstlendiği görevleri yerine getirme konusundaki başarısı nedir? Sanıyorum bugün TÜBİTAK'ın sorunlarına bakarken, birtakım çözüm yolları ararken, bu gelişimi iyi değerlendirmemiz gerek. Ben önce kendi bakış açımına göre böyle bir değerlendirme yapmak istiyorum :

TÜBİTAK 1960'ların kurumu. 1960'ların kurumları, 27 Mayıs'ın çok iyi niyetli, çoğu sorunların kolayca çözülebileceği izlenimini veren, çoğu kez batı kaynaklı birtakım başka kuruluşlardan esinlenen iyimser havasının izlerini taşır. TÜBİTAK da, o dönemde söz sahibi olanların, var olduğunu sandıkları birtakım sıkıntıları gidermek için kurulmuş bir kurum. Türkiye'de temel ve uygulamalı bilimler alanındaki 1960 öncesi araştırma faaliyetinin bu alanda yeterli bir gelişme sağlamaya elvermeyecek düzeyde olduğu varsayımından yola çıkılarak -bence doğru bir gözlem- nasıl bir yeni örgütlenme

yapalım ve bu sorunları çözelim, bakış açısından kaynaklanan bir olay.

Üniversite ortamı o tarihlere kadar yeterince araştırma faaliyeti yapılmasına elvermiyordu. 27 Mayıs tan sonra bazı üniversite öğretim üyelerinin üniversiteden uzaklaştırılması gibi bir hata da yapıldı (Sonradan giderilmiş olmasına rağmen, bu hataydı). İşte bu tespitlerden kalarak oluşturulmuş bir kurum.

TÜBİTAK'ın kurulmasına özel bir özen gösterilmiş ve o güne kadar Türkiye'de vücut verilen kurumların pek çoğuna nasip olmayan çok önemli birtakım ayrıcalıklarla TÜBİTAK donatılmış. TÜBİTAK bir kere hem idari, hem mali, hem de bilimsel bakımlardan özerk bir kurum olarak düşünülmüş. Bu özerkliğin birtakım aletleri var, onlar sağlanmış. Bütçesi müstakil, yönetim organlar* siyasal iktidardan müdahalesine kapalı. Bu organlar kendi kendilerini yeniliyor, seçiyor. Çalışanlar özel bir hukuk statüsüne tabi, kamu görevi yaptıkları halde devlet memuru değil. TÜBİTAK'a başka kolaylıklar da sağlanmış. Sayıştay vize ve denetimine, artırma-eksiltme kanununa, 1050 sayılı muhasebe kanununa tabi değil, ithal edeceği her türlü araç-gereç için vergi ödemiyor, isterse başka kurumlarda çalışan araştırmacı-danışmanlardan yararlanıyor. Bu imkanların sağlanması, benim gözlemime göre, TÜBİTAK bakımından çok faydalı olmuş ama bazı zararlı sonuçlara da yol açmıştır. Özellikle başlangıçta, TÜBİTAK üst yönetiminde görev alan bilim adamlarının profesyonel düzeyde yönetime katkıda bulunan kişilerle dengeli bir işbirliği yaptıkları ve TÜBİTAK'ın çok hızlı gelişme gösterdiği dönemler olmuştur: merkezde küçük bir nüve ama enstitülerde çok kuvvetli kadrolar, çok değerli bilim adamlarından oluşan araştırma ekipleri, üniversitelerle çok yakın işbirliği, üniversitedeki araştırmacıların sorunlarını çözebilmek için çok ciddi yaklaşımlar, önemli oranlara ulaşan para ve proje destekleri, yurt dışında ciddi burs faaliyetleri... Bunların hepsi iyi şeyler ama TÜBİTAK'a sağlanan ayrıcalıklar, bazı sorunlara da yol açtı. Kendi işlevlerini TÜBİTAK'ırfki kadar önemseyen ama kuruma sağlanan birtakım imkanların kendi kurumlarından esirgendiğini düşünen bürokrasi kesimi TÜBİTAK'ı adeta karşısına aldı. İthal kolaylığına engeller, nakit parayı serbest bırakmama gibi, tavırlara girildi. Yasanın verdiği birtakım imkanların ters tepmesinin yanında, kurum üst yönetiminin de yol açtığı bazı sıkıntılar ortaya çıktı. Yasanın verdiği ayrıcalıklar kurumun kendisi tarafından kısıtlanmaya, kullanılmamaya başlandı. Bu kullanılmama kuralaştırıldı. Bir bu oldu. İkincisi, başlangıçta kurum için özerklik düşünülürken, üst yönetimin bunlara lâıyk olacağı varsayılarak bu olanaklar verilmişti. Başlangıçtan bu yana, giderek artan biçimde üst yönetim, yani Bilim Kurulu ve onun yukarıdan aşağıya doğru yaptığı bütün atamalar, görevlendirmeler birinci ekipteki kaliteyi koruyamadı. Cahit Arf Hoca "Bizim en büyük hatamız, eksi-

ğimiz, noksanımız, 2., 3., 4. turlar için yeterli sayıda ve düzeyde organ oluşturamayacağımızı baştan fark edemeyişimiz olmuştur" derdi.

Bütün bunlar giderek TÜBİTAK'ta sorunların büyümesine, verilen görevlerin yeterince yerine getirilememesine yol açtı. TÜBİTAK organları, genellikle, araştırmacı olmaları gerektiği için üniversite kesiminden gelen kişilerle oluşturuluyordu. Bu, üniversitelerin 1970'li yıllarda yaşadığı tüm sıkıntıların bire bir olarak TÜBİTAK'a yansmasına yol açtı. Bunun sonucu olarak TÜBİTAK çok ciddi birtakım fırsatları değerlendiremedi. Bence en önemli fırsat, üniversite çok ciddi bir sıkıntıya girerken TÜBİTAK'ın bir araştırma organı yaratabilmesiydi ve bunun için elinde yeterli, gerekli tüm olanaklar vardı. Yani enstitüleri vardı, çok rahat ödeme olanakları vardı. Giderek 70'ler bitti, 80'lere gelindi, çok yanlış görevlendirmeler birbirini izledi.

TÜBİTAK öyle bir dönem içerisinde değerlendirilirse gerçekten, kendi çapında birşeyler başarabilmiş bir kurum sayılabilir ama kendisine sağlanan olanakları yeterince değerlendirebilmiş, hiç kusursuz, hiç eksiksiz bir kurum da maalesef olamamıştır. Gene de, o haliyle bile TÜBİTAK, Türkiye'de araştırma ortamının geliştirilmesi bakımından küçümsenemeyecek görevler yerine getirmiştir, işler başarmıştır. Bugün TÜBİTAK'ın içine düşürülmek istendiği durum, bunların bile gerçekleştirilememesine yol açacak, çok daha karamsar bir tablo ortaya çıkarmaktadır.

Bugünkü durumda TÜBİTAK'ın öyle kanunla falan çözülecek sorunları yok. TÜBİTAK'ta o kadar açık bir kadrolaşma cereyan ediyor ki, bunlar bu kanunla gerçekleştirilebiliyor! Bu yüzden kanunla uğraşmaya gerek yok. Neler oluyor TÜBİTAK'ta ona bakmak lazım. Bugünkü sıkıntılardan, bir ölçüde siyasal iktidar sorumlu ise, ondan da büyük ölçüde Bilim Kurulu sorumludur. TÜBİTAK geçmişte de sıkıntılarla, dışardan etkileme girişimleri ile karşılaştı. Aslında bütün 1960 kurumlarının başına gelenleri, TÜBİTAK da yaşadı. TÜBİTAK, 1965'ten sonra iktidar olan hiçbir siyasi örgüte benimsenmemiştir. Ne AP iktidarı ne de CHP iktidarı yeterince sahip çıkmamıştır. Bazen, çok ciddi krizler yaşanmıştır. CHP-MSP koalisyonu sırasında Bilim Kurulu'nun yaptığı seçimler kurumun bağlı olduğu MSP'li Başbakan Yardımcısı tarafından onaylanmamıştır. Ama Bilim Kurulu da buna direnmiş ve onay vermiyorsanız vermeyin, biz yine de sizin istediğiniz kişileri seçmeyiz, diyebilmiştir. Bugün Bilim Kurulu bunu diyemiyor. En büyük sorun Bilim Kurulu'nun yasanın kendisine verdiği yetkilere sahip çıkmamasından ya da çıkamamasından kaynaklanıyor.

Bu aşamada TÜBİTAK'la ilgili olarak ne yapılabilir? Bu noktada çok umutlu değilim.

D Güney GÖNENÇ - Çok teşekkür ederim Sayın Refet Erim. Şimdi ikinci konuşmacı Sayın İlhan Tekeli'ye sözünü veriyorum.

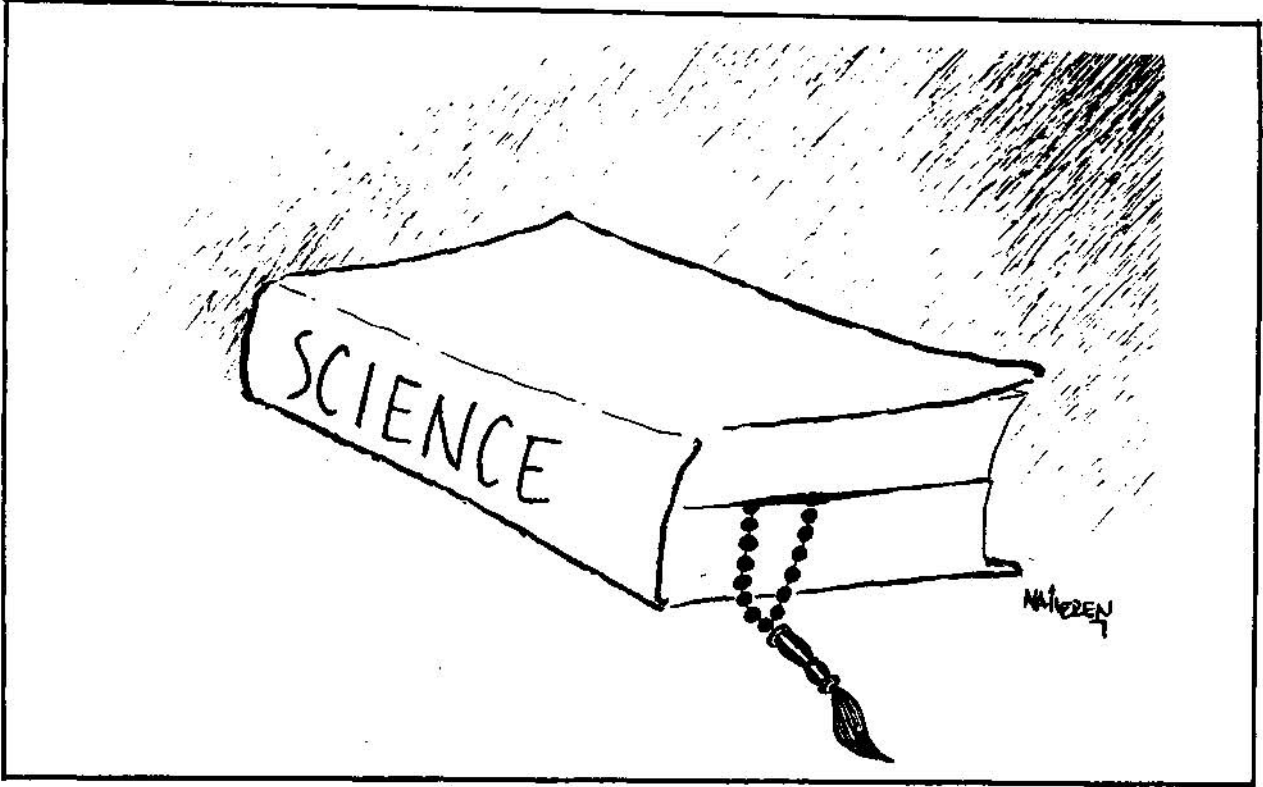
D İlhan TEKELİ — Varolan, uzun süre çalışmış olan bir kurumda değişiklik yapılmak istendiği zaman ilk yapılması gereken iş, o kurumun ciddi bir değerlendirmeye tabi tutup o değerlendirmenin sonuçlarına göre bir düzenleme yapmaktır. Bugün bizim TÜBİTAK'a ilişkin böyle bir değerlendirme çalışmasından haberimiz yok. Onun için, yapılacak düzenlemeyi, niyetlerini, bizim kendi kendimize kestirmemiz gerek.

TÜBİTAK, eğer bugünkü iktidarcı, öyle sebebi belirsiz bir şekilde kurtarılmak istenmeseydi eleştirilecek çok şeyimiz olabilirdi. Ama böyle bir kurtarma operasyonuna sahne oluyorsa o zaman, bugünkü TÜBİTAK'a sahip çıkmak daha önemli bir görev haline geliyor. Çünkü geçmişte bazı örnekler var ve kurtarılmış kurumlar var. Mesela, Erdal Bey'in Bilim ve Sanat'taki söyleşisinde vardı; Atom Enerjisi Kurumu, böylesi bir kurtarılmaya sonucunda militan kadrolara teslim edilmiş ve bilimsel işlevlerini hemen hemen kaybetmiştir. Geçmişteki örneklerle ve benzer kişilerin benzer örgütleri kurtarma biçimlerine bakarak TÜBİTAK'ın başına da böyle birşey gelecek mi diye düşünmek kabil.

önce şu dikkati çekiyor: Bizim, demokrasiden yana olduğunu söyleyen hemen hemen bütün siyasetçilerimiz özerk kurumlara tahammül edemiyorlar. Demokrasi yalnız kendileri için olan bir şey; kurumların demokrasisini anlamazlıktan geliyorlar. Bu, bizim demokrasimizin büyük bir zaafı. Bir anlamda çoğunluğun azınlık üstünde diktatoryasını kurmak için bir araç olarak demokrasiye bakmanın bir işareti. Bizim, özerk kurumlara demokrasiye olan inancımızdan dolayı açıkça sahip çıkmamız gerekir. Sağlıklı bir demokrasinin olabilmesi için özerk kurumlara siyasetçilerimizin tahammül etmeyi öğrenmeleri gerekir.

TÜBİTAK'a müdahale, bu özerk kurumlara tahammül meselesini analiz edebilmemiz için ilginç bir olay. Geçmişte birçok özerk kurum, bunlar siyaset yapıyor, diye tahrir edildi. Ama TÜBİTAK böyle diyemeyecekleri tek kurum. TÜBİTAK hiçbir zaman siyaset yapmadı. Ve belki de çok fazla bilimsel görüntüsünden dolayı eleştiri konusu oldu. Ama siyaset yapmamış olması bunu ele geçirmek isteyen kadroların iştahını kesmiyor. Gereçeklerini ortadan kaldırmıyor ve müdahale devam ediyor. Her özerk kurum tek tek düşürülmek isteniyor. Ve bunun meraklıları var. TRT'nin özerkliği gidiyor, üniversitenin özerkliği gidiyor ve bu meraklı grubun da bir ideolojisi var. O ideoloji de Türk-İslam sentezi olarak sunuluyor.

Türk-İslam sentezcilerine bilimin ne ihtiyacı var diyebilirsiniz. Çünkü onlar ideoloji yapıyorlar, bilime pek gereksinimleri yok. Yani bilim o/ılara çok lazım olan bir

araç değil. Ama son genel kurullarında hazırladıktan bir rapor var. Bu rapor din eğitimi ile ilgili. Ve ilginçtir, bu raporu kolay kolay ele geçirmek de kabil değil. Ben ilgileniyorum, aradım, gazeteci arkadaşlara sordum, hiç ortalıkta yok; tesadüfen, bir parti başkanının evine giderken bir gazetecinin görüp gazeteye sızdırdığı bir rapor... Bu raporda, anladığımız kadarıyla, deniliyor ki, din eğitimi tek başına yetmez. Bütün derslerde din eğitimi olmalıdır. İşte bu nokta, bu grubun TÜBİTAK'a neden ihtiyaç duyduğunu açıkça ortaya koyuyor. Din esaslı yeniden bir bilim formülasyonuna ihtiyaçları var. Bunu da fizikte, kimyada, biyolojide, hepsinde, yapmak istiyorlar. Bu, pratikte ortaçağa dönüştür. Dünyanın, 16. yüzyıldan beri, bilim adamlarının mücadelesi ile kurtulduğu dinin karanlığına dönüşüdür. Böyle bir bakış açısının adı var. Buna, "karanlıkçılık" deniyor, ilginçtir, bunu yaymak isteyenlerin ismi "Aydınlık Ocağı." Bu bizleri şaşırtmamalı; normal bir şey. 1970'lerde, öğrenci hareketleri sırasında Türkiye'de yaygın okunan bir kitap vardı. Marcuse'ün kitabı, "Tek Boyutlu İnsan." Orada, dinle insanların nasıl kandırıldığına ilişkin açıklayıcı bir örnek var. Diyor ki Marcuse, "Temiz atom bombası yapıldı." Temiz sözcüğü ile bomba sözcüğünü biraraya getirmek bir ideolojik saptırma. Tıpkı bunun gibi, Karanlıkçılar da kendilerine Aydınlık adını alıyorlar. Karanlıkçılar için bilimin olduğu her yer kurutulmalıdır. Razi olmadığımız, eksikli gördüğümüz TÜBİTAK da kurutulmalıdır.- Onlar için dini dogma esastır. Bilgi esas değildir.

Yine aynı düşünce akımı içinde bir kelime, yine saptırılarak kullanılıyor. O da "ilim" kelimesi. "İlim", hem dini bilgiyi ifade etmek için hem de bizim bildiğimiz pozitif bilimlerin bilgisini ifade etmek için kullanılıyor. Bu iki bilgi "ilim" kelimesi altında biraraya getiriliyor. Bunlar, birbirleriyle hiç ilgisi olmayan iki bilgi çeşididir. Din bilgisi, yanlış çıkarılmayan bilgidir, dogmadır. Ama bilimsel bilgi dogma değildir. Her an yanlış çıkarılabilen bir bilgidir. Değişmeye açık olan bir bilgidir. Ve her bilim kurumu bilgi ürettikçe dogmayla çatışır, dogmayla çatıştığı için dinle çatışır. Dinle çatıştığı için de ya dinin doğrudan kontrolü altına girmelidir, yahut da zararsız hale getirilmelidir.

TÜBİTAK'a ilişkin yeniden düzenlemede iktidarı samimi görmememizin başka nedenleri de var. Okullarda Danvin'in Evrim Kuramı yerine "yaratılış kuramı" okutulmaya başlandı. Bunun hangi bilime sığar tarafı var? Kuşkusuz, her bilgi alanı eleştiriye açıktır; Danvin Kuramı da eleştiriye açıktır. Yenisi ve daha iyisi kurulacaktır. Ama bunun yerine bir dogma konulmayacaktır. Eleştirinin görevi daha ilerisini, daha çoğunu açıklayanı getirmektir.

Aynı iktidar tarafından başka neler yapıldı? Tarih, coğrafya kitaplarının başına "milli" ifadesi geldi. Milli tarih, milli coğrafya... Bu bilimi reddetmektir. Bilimin temel özelliği evrensel olmasıdır. Bütün milletler için her yerde, her koşulda, her zaman geçerli olmasıdır. Evrensel olma-

yan bilgi bilim değildir. Eğer milli bilmem ne deniyorsa, yahut islami bilmem ne bilimi deniyorsa, o bilim değil ideolojidir. Ancak ideoloji böyle vasıflandırılır. Bilim evrensel vasfını hiçbir şekilde kaybetmez. Onun için, TÜBİTAK'ın böyle uygulamaları olan bir iktidar elinde yeniden düzenlenmesi çok tehlikelidir. Ve nereye gideceği de, hangi amaçla kullanılacağı da açıktır.

Bir de şu nokta var: "Uygulamaya yönelik projeler yapacak bir hale getirmek için TÜBİTAK'a müdahale edeceğiz" deniyormuş. Erdal Bey, Bilim ve Sanat'taki söyleşisinde bu noktaya da dikkati çekerek, geçmişte de Çekmece Nükleer Araştırma Merkezi'ne aynı gerekçeyle müdahale etmişlerdi, diyor. Bilim kurumlarımızda teori-pratik kopukluğu olduğu yolundaki bu iddialar üzerinde biraz durmak istiyorum.

Bizim Türkiye'de bu teori-pratik ayrımında şöyle bir suçlama yapılır; "Yahu bu üniversitelerde çok teori yapılıyor, bunlar teorik, hiç pratikten haberleri yok." Sanırsınız ki Türkiye teoriden boğuluyor. Türkiye'de teori yok, üniversitesinde de teori yok, hangi teori bulunmuş? Bulunsa bilime katkısı olacak. Teori kısırlığı var; teori bolluğundan değil, kıtlığından şikayet edilmesi gereken bir toplumda yaşıyoruz. Ama biz teoriyi suçluyoruz. Bu, bana öyle geliyor ki, bir ikilemin, teori-pratik ikileminin lüzumsuz derecede abartılması ve pek okumayla, yazmayla ilgili olmayan kesimlerin, okur-yazar kesimleri aşağılamak için buldukları bir yol. Çok da onları gücendirmeden, siz teoriksizin, bu işlere aklınız ermez demeye getiren, okumaz-yazmazlıklarına gerekçe bulmaya çalışan bir söylem. Bunlara kapılmamak gerekiyor. Kuşkusuz teori olmadan, teoriyi geliştirecek temel araştırma olmadan bir ülkede bilimin varlığından söz etmek kabil değildir. Madem ki bu iktidar üniversite ve araştırma kurumlarının pratikten kopukluğundan, bilimin pratikte kullanılmasından yakınıyor, şöyle bir deneme yapabiliriz: Acaba, bu iktidarın pratik bilime ihtiyacı var mı? Ne yapıyor? İktisadi politikası dıştan ithal edilen teknolojiye dayanıyor. Büyük şehir projeleri geçmişte yurt içinde yapılırken, şimdi hepsi yabancı firmalara veriliyor, örnekleri çoğaltmak mümkün. Demek ki Türkiye'deki bilimin pratikte kullanılmasında bu iktidarın çok da ilişkisi yok, bunları yabancılarla çözüyor. O zaman Türkiye'deki bilimin, bilimin pratiğe uygulanmamasından da çok yakınması gerekir.

Bir konu üzerinde daha durmak istiyorum : Acaba TÜBİTAK'ın düzenlenmesinin gündeme geliş zamanı üstünde bir şeyler söylenebilir mi? TÜBİTAK'ın kuruluşu 1960'lar sonrası. 60'lar sonrasının bazı özellikleri var. Bu özelliklerden birisi şu: Bir kere üniversiteler çok güçlü. Bir demokrasi mücadelesi verilmiş. Ve üniversite, tarihinde ilk defa, belki de son defa bunun öncülüğünü yapmış. Siyasal olarak prestiji olan bir noktada. Böyle bir noktada üniversitenin de ötesinde araştırma yapacak

kurum kuruluyor. Tabii böyle bir kurum, prestijli bir üniversitenin yanında kurulduğu için üniversite ile içice.. Bütün araştırma ve geliştirme faaliyetini üniversitenin kadrolarıyla bütünleşerek birlikte götürecektir ve üniversitelerüstü, onların gelişmesini yönlendirecek bir kurum. Dönemin özelliği: özerk üniversiteler, özerk kurumlar, özerk mahkemeler... ve özerk TÜBİTAK yaratılıyor. Demek ki üniversite ve TÜBİTAK bir çift. Şimdi şöyle bir durumla karşı karşıyayız: Eğer araştırmaların niteliğini değiştirmek istiyorsak reform yalnız TÜBİTAK'la olamaz. Üniversite ile birlikte olması gerekir. Üniversite sorunu gündeme getirilmeden TÜBİTAK'ın tek başına düzenlenmesinin anlamı yok. Üniversitenin bugün içinde bulunduğu durumu, araştırma işlevinin gerilediğini, hiçbir ciddi araştırma faaliyetinin yapılmadığını biliyoruz.

Üniversite modeli tartışılmadan TÜBİTAK tartışılmaz. Ne tür bir üniversite yapacaksınız? TÜBİTAK, ne tür bir üniversitenin üst kurumu veya ona yardımcı bir araştırma kurumu olarak onunla eklemenecek? YÖK önümüzdeki günlerde ele alınacak. Gündemimizde her zaman, yeniden kurulacak üniversitemizin modeli ne olacaktır, sorusu bulunmalıdır. Bu model içinde, bu modelle beraber TÜBİTAK'ın işlevi ne olacaktır, tekrar düşünülebilir. Üniversitenin modeli ne olacaktır meselesi ortaya çıkınca, kendi üniversitemizin modelinin hangi geleneğe bağlı olarak kurulduğunu, tartışmamız gerekir. 1915'lerden 1950'lere kadar Türk üniversitesi Von Humboldt modeline, Alman araştırmacı geleneğine, bağlı kalmıştır. Bu çok önemli bir gelenek. Buna karşı bir başka gelenek var: Amerikan kökenli, pragmatik bir gelenek. Bugün dünya üniversitesi belki bu iki geleneğin belirli bir karşımı. Biz gelecekte, hakikaten bilim üreten, araştırma yapan kurumlar oluşturmak istiyorsak, bu çeşitli modellerin Türkiye koşullarında olabirliğini, geçmişteki deneylerini ciddi şekilde değerlendirmemiz gerekir. Ayrıca bilimsel araştırmamızın sosyolojisi üstünde çalışmamız gerekir. Şimdiye kadar bizim eleştirilerimiz daha çok YÖK sisteminin kötülüğünü göstermeye yönelik oldu. Bunun ötesinde de yapıcı hazırlıklara girme zamanı gelmiştir sanıyorum.

D Güney GÖNENÇ - Teşekkür ederim Sayın Tekeli. Sayın Terzioğlu.

D Tosun TERZİOĞLU - Burada böyle bir konuyu konuşmamız bir bakıma çok acı. Türkiye, biliyorsunuz Avrupa Topluluğu'na girmek için başvurdu. Avrupa Topluluğu en az 3-4 yüzyıldır oluşmuş bulunan bilimsel anlayışın, bilime saygının, bilimsel anlayışı en önde tutmanın biraraya getirdiği, sadece coğrafya olarak değil, o anlayışın temeli üzerine kurulmuş bir topluluk. Biz ise ne yapıyoruz? Bizim üniversitelerimiz, bir de araştırma kurumumuz var. Biz bilimi ve araştırmaları ancak burarlarda yapabiliriz. Ama zannedirim, bilime, sadece siyasi

İktidarlar değil biz de pek inanmıyoruz. Hatta hatta birer bilimsel kuruluş olmaları gereken üniversitelerimizin bir kısım yöneticileri de inanmıyor. Üniversitelerimiz bazı aşamalardan geçtiler, gelenekler oluşturdular, tam bunların meyveleri alınacakken, bir atılma girilecekken her şey alt üst oldu.

Araştırmaya inanmıyoruz; bize sorarlar, neredesin, üniversitedeyim, hocalık yapıyorum, araştırma da yapıyorum. Ne buldun? Bu soruyu iyi niyetle karşılamak gerekebilir, ama pratik şeyler arıyoruz, aceleciyiz. Hepimiz biliyoruz ki, bilimsel araştırmaların sonucu olan radyo, televizyon, oturup bir transistor yapalım, diye başlamadı. Böyle olmuyor; birtakım bilgiler birikiyor, fizikçiler, kimyacılar çalışıyor ve bunun sonucunda ortaya buluşlar çıkıyor. O buluşları yapan kişiler, bizim son yararlandığımız nimetleri akıllarının köşesinden bile geçirmiş değiller. Ondan sonra mühendisler bunların üzerinde çalışıyor, bunlardan yararlanabilir miyiz diyorlar ve zaman içinde bizim de her gün yararlandığımız, hayatı bize kolaylaştıran, doğaya daha fazla hakim olmamızı sağlayan ürünler ortaya çıkıyor. Tabii bu süreç belli ülkelerde oluyor. Bu ülkelerin hangileri olduğunu yaptıkları bilimsel yayınların sayısına bakarak görebiliriz. Türkiye bilimsel yayın sıralamasında 38.'likten 45.'liğe düşmüş. İlk 15 ülkenin arasında da olamadıktan sonra kaçınıcı olursanız olun, hiç önemli yok.

Bilim anlayışı, bilim atmosferi Türkiye'de yeteri kadar yaygın değil. Üniversitelerimizde de yaygın değil. TÜBİTAK işte böyle bir ortamda son 25 yıldır büyük bir çaba göstermiş bir kuruluş. TÜBİTAK'ı üniversitelerden ayrı düşünemeyiz. TÜBİTAK, ilk kurulduğu yıllarda kendisi bilim yapmaktan ziyade bilim yapanlara, bilim adamının yetişmesine yardım eden bir kurumdu. Türkiye'nin o yıllarda o kadar potansiyeli yoktu. Hâlâ birçok konuda yok. Türkiye'nin bilim hayatı çok mu başarısızdır? 1981'de sanıyorum, TÜBİTAK'a, üniversite kökenli bir bakamın verdiği bir görev vardı. Türkiye'nin bilim olanaklarını, iki ülke ile karşılaştırmak. Bu iki ülke İspanya ve Fransa'ydı. Ben o zaman Temel Bilimler Kurulu'nda üyeydim. Şu dikkatimi çekti. Bir kere Fransa ile karşılaştıramıyorsunuz; çok fark var. Ama İspanya ile karşılaştırma mümkün. 1978 UNESCO istatistiklerine göre araştırmacı sayısı İspanya'da daha fazla, sanıyorum 1'e 2 oranında. Yayın sayısı ve 1,7.'Araştırmacı başına verilen destek, 1'e 5. Buna aylıklar, deney için araçlar, kütüphane ve malzeme olanakları giriyor. İspanya'ya göre bakarsak çok başarılıyız. Ama bu yeterli bir karşılaştırma değil.

... Şimdi TÜBİTAK niye özerk olmalıdır? Üniversite niye özerk olsun? Özerklik meselesine pratik olarak bakalım: Şu radyasyon konusunu ele alalım. Türkiye 6 ay, çayda ne kadar radyasyon var, tartışması yaptı. Bilmeyenler sanır ki, bu çaydaki radyasyonu ölçmek çok

zor bir şey! Bir taraf şu kadar diyor, öteki taraf bu kadar diyor. Burada bir yanlışlık var: bu inanç meselesi de değil, kimya. Çok ileri bir kimya da değil. Bunu halledilebilir. Türkiye Atom Enerjisi Kurumu dışında ölçüm yapılması, bunların yayımlanması yasaklandı. Basın organlarımızca bu ölçümler duyurulunca, üniversitelere de birtakım baskılar geldi. Bilim adamları hakkında, kurumun başındaki profesör yakışsız sıfatlar kullandı. Zannediyorum, şimdi de TÜBİTAK'ta görevlendirilmiş. Eğer üniversite özerk olsaydı, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu özerk olsaydı ve bilimsel anlayış bunlara hakim olsaydı 6 ay önce bu ölçümlerin ne olduğunu herkes bilirdi, ona göre herkes riskini bilerek çay içerdi veya içmezdi. Bugün Rize'nin toprağında korkunç radyasyon olduğu söyleniyor. Ne kadar, bilmiyoruz. Tek duyduğumuz, bir Alman profesörün gelip oradan numune alıp ölçtüğü. Üniversiteye başvurmuş; üniversite ile işbirliği yapmak için; başvurusu saklanmış. Üniversiteler özerk olmadan, öyle sosyoloji, felsefe, siyasal bilimler gibi hani tehlikeli (!) diyebileceğimiz bilimleri bir tarafa bırakalım, kimya gibi, fizik gibi alanlarda ve son derece rutin, gündelik ama önemli konularda bile kolay kolay görev yapılamıyor.

Başta değindiğim, bilim anlayışı, bilim atmosferi meselesine tekrar dönmek istiyorum. Röntgen'in hikayesini okuyordum. Röntgen 1895'te, şimdi kendi ismi ile anılan ışınları bir tesadüf sonucu buluyor. O sırada Almanya'da bir üniversitede profesör. Bütün derdi yüksek vakumlarda elektrik boşalmasını incelemek. Orada başka bir etkileşim görüyor ve derhal bunun yepyeni bir şey olduğunu anlayıp, 3 hafta boyunca bazı geceler laboratuvarında yatarak, çoğu zaman tek başına çalışarak, kendisinin X ışınları dediği ışınların temel özelliğini ortaya koyuyor. 3 hafta boyunca başka hiçbir iş yapmıyor. Şimdi, biz onu 1895'ten alıp Türkiye'ye bugünün bir üniversitesine getirelim ve fizik bölümüne oturtalım. Diyelim Röntgen böyle bir şeyi gözledi: 3 hafta gece gündüz çalışmaz. Bir kere saat 17'den sonra çalışması için özel izin alması gerekli. Hadi onu aldı diyelim, nihayet kendisi bir profesör, fizik de öyle tehlikeli bir şey değil. Ama, dersleri vardır, sınavları vardır. Bunları başkasına devredemez. Yalnız çalışıyormuş Röntgen, o bakımdan bir sorunu olmazdı ama kütüphane sıkıntısı olabiliirdi, hele son yıllarda çıkan dergileri falan arıyorsa! Bu dergiler ancak belli yerlerde bulunuyormuş, oralara kadar gitmesi gerekirdi. Bütün bunların dışında bir konu var ki işte o konuda Röntgen'in başı herhalde adamakıllı belaya girerdi; arada bir disiplin kuruluna çıkmak zorunda kalırdı, çünkü, gördünüz mü bilmiyorum, Röntgen'in bayağı uzun bir sakalı var...

Röntgen'in içinde bulunduğu bilim atmosferi, buluşunun çok kısa bir zamanda tıbbı uygulanmasını sağladı. Yoksa Röntgen'in kendisinin bugün kendi ismiyle anılan cihazı bulmak gibi bir tasası yoktu. Röntgen teorisini yapı-

yordu, bunun kısa sürede pratiğe uygulanışı mevcut bilim atmosferi sayesinde oldu. Ama bu, bulunan herşey, kısa zamanda, mutlaka pratiğe geçirilir anlamına gelmiyor, örneği yine Röntgen ışınlarından vereyim:

Bugün bizim tomograf dediğimiz bir cihaz var. Bu cihazın prensibi, matematikçi Radon'un bulduğu bir teoreme dayanıyor. Radon da 1910'da bu teoremi ortaya koyarken, ben eminim, bunun böyle bir kullanımı olacağını düşünmemiştir. Belli bir merakı vardı. Kendi bilimine merakı vardı, bilim yapabiliyordu. Kimse Radon'a tutup, sen bu teoremi yaptın, yani üç boyutlu şeylerin iki boyutlu kesitlerde gösterilmesiyle uğraştın, bu ne işe yarayacak, buna kim ne para verecek, falan demedi. Belli bir bilimsel anlayışın yerleştiği ülkelerde çalışır bu kişiler. Belli bir atmosferin içinde oluşabiliyor bilim. Ve bu, böyle rastgele oynamakla da olmuyor. Bir eğitim süreci bile en az 4 yıldır. Biz ise son yıllarda üniversitemizde aydan aya birçok şeyi değiştiriyoruz. Bu, bırakın bilimsel anlayışı, okul anlayışından bile uzak olmak demek. Şimdi de TÜBİTAK'ın kanunu değiştirilmek isteniyor. TÜBİTAK'ın aksayan yanı yok mu, var. TÜBİTAK'ı üniversitelerle bir bütün halinde düşünmek lazım. Belki de öyle düşünüyor; üniversiteler belli bir yere getirildi, TÜBİTAK da aynı yere getirilmek isteniyor. O zaman diyecek bir şey yok. Belki de biz Avrupa Topluluğu'na ciddi baş vurmuş değiliz, diye düşünüyorum.

D Güney GÖNENÇ - Teşekkür ederim Sayın Terzioğlu. Son konuşmacı Sayın Hikmet Özdemir'e sözü veriyorum.

D Hikmet ÖZDEMİR - "Şimdi Sıra TÜBİTAK'ta mı?" adı son derece anlamlı. Sıra eğer gerçekten TÜBİTAK'a geldiyse hepimizin hali duman olacak demektir. Çünkü bugüne kadar hangi kuruluşa sıra geldiyse orada neler olduğunu ibretle izledik. 1960'lı yıllarda TÜBİTAK kurulurken, düşünülen şeydu: Türkiye'nin bilimsel, teknolojik gelişiminin belirlenecek hedeflere doğru yöneltilmesi. Bu, DPT'ce hazırlanan ve meclisçe kabul edilen

kalkınma planları çerçevesinde olacaktı. Yasayı hazırlayanlar, özerk bir kuruluş öngörmüşlerdi. Gerçekten de yasa, 11 kişiden oluşan bir bilim kuruluna, kurumu bütünüyle yönetme yetkisi veriyor. O yetki sayesinde ki TÜBİTAK, 1984 yılına kadar "siyaset" yapmadı. Oysa şu anda TÜBİTAK siyaset yapmak istiyor. Peki, siyaset yapmak kötü bir şey mi? Herkes siyaset yapabilir. Ama TÜBİTAK, ne şekilde siyaset yapmak istiyor? Bunun için somut örnekler vermek zorundayız: TÜBİTAK yasası Bilim Kurulu'na genel sekreteri seçme yetkisi veriyor. Başbakan ve Cumhurbaşkanına da o seçileni kararnamayla atama yetkisi.. Geçtiğimiz yıl, Bilim Kurulu, uzun süren toplantılar sonunda, adaylardan birini genel sekreter olarak seçti. Biz, TÜBİTAK çalışanları, içimizden bir öğretim üyesinin seçildiğini duyduk, hepimiz sevindik. Çünkü uzunca bir süre genel sekreterimiz olmamıştı. Sonra duyduk ki genel sekreteri hükümet beğenmemiş. Niye beğenmiyorsunuz? İşte orada, sıra TÜBİTAK'a mı geldi, diye düşünmek gerekiyor. Hükümetçe Bilim Kurulu'na, "söz başka birisini genel sekreter seçeceksiniz" da halen üniversitelerde görev yapan iki rektör, bir dekan ve öğretim üyeleri ile özel sanayi kesiminin, KİT'lerin temsilcileri mevcut, yeniden toplanıyor, seçtiği genel sekreterle ilgili seçimi iptal etmeden başka bir kişi daha seçiyor. Bunlar 1986 Türkiye'sinde yaşanıyor. Ben TÜBİTAK'ın başarılı olup olmadığı konusunda herhangi bir şey söylemek istemiyorum. Ama bugün TÜBİTAK çalışanları açısından ciddi bir problem olduğunu anlatmak istiyorum.

TÜBİTAK yasası, basından izlediğimiz kadarıyla, 1960'taki esprisine tamamen ters bir şekilde değiştirilmek isteniyor, özerklik yerine, tümüyle hükümetçe atanan bir yönetim kurulu düşünülüyor. Akla, hükümet atamı ne olacak, hükümet milli irade sonucu gelmiyor mu, sorusu gelebilir. Ama Türkiye, 1960'lı yıllarda yarattığı özerk kurumlarını tahrip ederek nereye vardığını yaşadı. Üniversitelerin özerkliği yok edilerek uğranılan bilim adamı kaybının rakamlarla ifadesi oldukça güç. TÜBİTAK'ta, da buna benzer bir kıyımın sesleri duyulmaya başladı. Belirli bir görüş doğrultusunda olan insanların adeta bir talan zihniyetiyle TÜBİTAK'a nüfuz etmeleri söz konusu. Üst düzeydeki görevlilerin uzaklaştırılması, çalışanların, "bizim arkamızda devlet var, biz buraya devleti temsilen geldik", ne, demekse o söz, "siz vatan haini ve devlet düşmanısınız" şeklinde beyanlarla rahatsız edilmesi, topluluklar huzurunda tehdit edilmesi, istifaya zorlanması, yaşanan olaylar. Bunlar son derece üzücü şeyler. Bir bütün olarak düşündüğümüzde bundan sadece Türkiye'nin zararı olacaktır.

TÜBİTAK yasası eksikleri olan bir yasaydı, örneğin, TÜBİTAK'ı kuranlar Türkiye'de temel ve uygulamalı bilim adamlarını ve araştırmalarını desteklemeyi düşünmüşler fakat sosyal bilimler alanını tümüyle sahipsiz bırakmışlardı. Belki yasaya-eklenecek bir maddeyle sos-

yal bilim alanında da devletin imkanlarının araştırmacılaraya açılması sağlanabilirdi. Bundan önceki hükümete sunulan bir raporda neler yapılması gerektiği anlatılmıştı. Buna göre Başbakanın başkanlığında TÜBİTAK, üniversiteler, sanayi kesimi, kamu araştırma kuruluşlarının temsil edildiği bir bilim ve teknoloji yüksek kurulu kurulacaktı. Bakanlıklar için de son derece güzel, rasyonel bir model düşünülmüştü: Bakanlık araştırma koordinatörlükleri kurulacaktı. TBMM'de, yasama düzeyinde, bilimsel ve teknolojik çalışmalarını izlemek üzere bir bilim ve teknoloji komisyonu kurulacaktı. Şimdi, TÜBİTAK'ın daha iyi çalışması için düşünülenler yerine, yasanın değiştirilmesinden keramet umuyorlar.

TÜBİTAK siyaset yapmadı. Yine söylüyorum, siyaset kötü bir şey değil, ama şimdi, TÜBİTAK belli bir görüşün, ideolojinin sözcülüğünü yapmaya zorlanıyor. Bu, TÜBİTAK içinde bilimsel araştırmalarıyla tanınan bazı insanların tasfiyesiyle mümkün olacak. Sabah geliyor-sunuz biri görevden alınmış, akşam bir diğeri.

Kurumun yöneticilerinin nasıl seçildiğini başta da anlattım. Hukuken bir skandal var. Demokratik bir ülkede böyle bir durumda yöneticiler istifa ederlerdi, ama biz her şeyi kolayca hazmediyoruz.

D Güney GÖNENÇ - Teşekkür ederim Sayın özdemir. Şimdi soruların yanıtlanmasına geçiyoruz.

D İlhan TEKELİ - önce Sayın özdemir'in işaret ettiği bir konuya açıklık getirmek isterim. TÜBİTAK'ta sosyal bilimler alanında da araştırma yapılması yönündeki eğilimlere, o zamanlar, biz de karşı çıktık. Eğer buna imkan verilseydi, TÜBİTAK'ın defteri çok daha önceden dürülmüş olurdu.

Bana sorulan bir soru şöyle: "Sizce TÜBİTAK, bundan böyle, Tann'ın varlığına, ilimsel kanıtlar bulmakla mı geçirecek bilim yaşamını ve bu çabalar İran'dakine benzer bir yönetim yaratmanın süregelen çabalarından mı?" Bu, uzun dönemli bir tahmini gerektiriyor. Geçmişte de bizim siyatçilerimiz dinin bir araç olarak kullanılması konusundaki tehlikeye çok fazla önem vermemişler. Bu yüzden de dinin siyasi amaçla kullanılması hep gündemde kalmış. Ama bu tehlike ciddi bir hale gelince aynı toleransın gösterilmesi söz konusu değil. Ne oldu Türkiye'de? İlk defa burjuvazinin en tepe kesimleri açıkça vaziyet aldılar. Burjuvazi şimdiye dek hiçbir zaman dini konular konusunda açıkça vaziyet almamıştı. İçlerinde parçalandılar. Bu, şunu gösteriyor: Türkiye'nin ulaştığı birikim, dışa açılma, ekonomik ilişkiler böyle dini bir siyasi akımın iktidarı ele geçirmesi alternatifini oldukça uzaklaştırıyor. Ama, bu demek değildir ki konu ciddiye alınmamalı ve geçmişteki gibi ipin ucu bırakılmamalı. Şimdi dinin de bir siyasi akım olarak tartışılması gerekiyor. Buradaki temel aldatma İslam dininin bir özelliğinden geliyor, islamın hem bir dini inanç tarafı var hem de

bir siyasi tarafı. Yani dünyayı da düzenlemek istiyor, yalnızca "öbür dünya" ile ilgili değil. Dünyayı düzenlemek, ciddi bir siyasi talep. O zaman siyasi talep siyasi arenada mücadele etmeli. Halbuki laik kesimlerin itildiği konum şu; deniliyor ki, insanların dini inancına ne karıştıyorsunuz? Kimsenin karıştığı yok, herkes neye inanırsa inansın, ama bir siyasi talebi varsa siyasi parti olarak örgütlenir ve mücadelesini yapar. Halkın yüzde 90'ının müslüman olması yüzde 90'ının din devletine oy vereceğini göstermez. Din devleti bir siyasi taleptir, bunun siyasi mücadelesi açıkça yapılmalıdır. Bu engellenmemelidir, her siyasi akım gibi, demokrasi içinde, ne ağırlığı varsa, bunu görmelidir. Bugün, bu akım, boyunun ölçüsünden büyük bir görüntüyü dinin siyasi olmayan yönüyle yaratmaktadır. Bu ayrımı koyup, herkese, buyurun siyasi alana demek ve öteki alanı dışarda tutmak lazım.

D Refet ERİM - Bana yöneltilmiş bir soru var: "TÜBİTAK, yapılmak istenen bu yeni düzenlemeden sonra dağılmak durumunda kalırsa, acaba buradaki araştırmacılar, bilim adamları bir BİLAR örneğinde olduğu gibi Türkiye'de çalışma olanağı bulacaklar mı?" BİLAR örneğinde çalışma olanağı bulabilenlerin ne kadar mutlu ve üretken olabildikleri bir başka soru. Özellikle uygulamalı bilim dallarında araştırma yapmak isteyenlerin çok pahalı birtakım imkanlara sahip olmaları gerektiğini de unutmamak lazım. Bu yüzden TÜBİTAK'tan ayrılmak zorunda kalacak olanlar, benzeri durumlarda gördüğümüz gibi, kendilerine ihtiyaç duyan araştırma ortamını sağlayan ülkelere göç edeceklerdir.

D İlhan TEKELİ - Şöyle bir soru var: "Suudi Arabistan, Pakistan, Mısır gibi ülkelere pozitif bilimler din çerçevesinde mi ele alınıyor?" Mısır'da bir süre buldum ama diğer ülkelere ne olduğunu bilmiyorum. Mısır'da görebildiğim kadar şöyle bir olay var. El Ashar gibi bazı üniversiteleri ayırmışlar, bunlar bütün bilimleri İslam dini açısından yorumluyorlar, bunlara dinsel kılıf geçiriyorlar. Bir de diğer üniversiteler, Amerikan üniversiteleri vs. var. Onlarda bilim yapılıyor, ilk grupta olanların yaptığı, aslında, ideoloji üretmek; bilim üretmiyorlar. Ama bunların gücü var. Mesela bir doğum kontrol kararı çıkacaksa, öbür üniversitelerde bunun bilimsel yönü tartışılıyor ama fetva El Ashar'daki bir toplantıdan çıkıyor. Yani El Ashar ve benzerlerinin bilime bir katkısı yok, ancak bir engelleme söz konusu.

D Tosun TERZİOĞLU - Bana sorulan soru şu: "Bilim adamlarının bilimsel atmosferi yaratmada, bilimsel düşüncüyü hak ettiği yere vardırma geçmişte yaptıkları ve gelecekte yapması gerekenleri özetleyebilir misiniz?" Bu zor bir soru. Eğer bir bilim adamı gerçekten bir bilim adamı ise yapması gereken şey eskiden de gelecekte de kendi bilimidir. Onu hakkıyla yapmaktır ve onu hakkıyla yapabilecek ve kendini aşabilecek insanlar yetiştirmek-

tir. Ama "bunu nasıl yapar?" a gelince iş çok değişiyor. Örneğin Yüksek öğretim Kanunu'nun birtakım yerlerine bakarsanız, orada çok güzel şeyler yazılıdır: "Doçent veya profesörlük unvanını alabilmek için, yaptığı özgün araştırmalarla kendi alanında bilime katkıda bulunmak" vs. uygulamada ne oluyor? Bakıyorsunuz birisine, bir faaliyettir gidiyor. Ben doçent olacağım. Eee? Onun için araştırma yapıyorum-. Doçent olmak için, profesör olmak için araştırma yapılmaz. Araştırma, araştırma yapmak için yapılır. Siz bilim adamısınız, bir konuya merakınız vardır, bunu öğrenmek istiyorsunuz, onun için araştırma yaparsınız. Eğer bunda başarılıysanız, kendi konunuza katkılarda bulunuyorsanız o zaman doçent olursunuz, profesör olursunuz. Sistemin böyle işlemesi gerekir. Ama böyle işliyor mu, eskiden de böyle işledi mi, bunlara evet demek çok zor.

Bir bilim adamı bilim yapıyorsa yeni kuşaklar yetişmesi de lazım. Bir bilim adamının en büyük gurur duyacağı şey, kendisini kısa zamanda fersah fersah geçebilecek adamlar yetiştirmesidir. Zor bir şey, hele bu ortamda daha da zor.

D Hikmet ÖZDEMİR - Soru yöneltten arkadaş şöyle diyor: "Türkiye'de özellikle özerk kurumlara yönelik saldırılar TÜBİTAK'ta son örneğini buldu. Sizce böyle kurumlar nasıl korunabilir, topluma ve kurum üyelerine düşen görev nedir?"

Bir kere nemelazımcı bir görüşten yola çıkmamak gerekiyor, ikincisi, Sayın Refet Erim'e hiç katılmıyorum, umutlu olmak gerekiyor, sabırlı olmak gerekiyor. Bu bakımdan biz TÜBİTAK'ın çalışanları, ayrılan arkadaşlarımız, emekli olanlar, ayrılmak zorunda bırakılanlar mümkün olduğu, dilimizin döndüğü, gücümüzün yettiğince sağduyu sahibi çevrelere TÜBİTAK yasasının neden değiştirilmemesi gerektiğini anlatmaya çalışıyoruz. Her şeyden önce, kendi çalıştığımız kuruma kendimizin sahip çıkması gerektiğine inanıyorum. Bilim çevre-

lerinden de bu çabalarımıza katılmalarını bekliyoruz.

D Güney GÖNENÇ - Özdemir arkadaşımız "TÜBİTAK çalışanları olarak TÜBİTAK'a sahip çıkıyoruz" dedi. Çok kıvanç verici bir olay; ben de şu eklemeyi yapacağım: Hepimiz TÜBİTAK'a sahip çıkmalıyız. Konuşmalarda belirtildiği gibi Türkiye'de özerk ne varsa teker teker ve itina ile yok edildi. Sanıyorum yalnız, şimdi sıra TÜBİTAK'ta mı, değil, galiba şimdi sıra sonuncu kurum olan TÜBİTAK'ta. Siyasal iktidarın etkilerine kapalı olmak üzere tasarlanmış bir kuruluşun bu etkilere açık hale getirilmesinden öte, doğrudan doğruya siyasal iktidarın emrinde bir kuruluş hâline getirilmesi söz konusu.

Bütün konuşmacılar oybirliği ile katıldılar, özerklik bilimsel araştırmada temel önemi olan bir nitelik. Ortaçağa dönüş peşindeki karanlıkçı bir zihniyetin gerçekleştirilmeye çalışıldığı bir kurtarma operasyonu ile bir anlamda 60'ın son yadigarı diyebileceğimiz bir kuruluş, daha gazetelere tam yansımadağı için hangi dini görüşten olduklarını pek anlayamadığımız militan bir kadroya teslim ediliyor. Üniversitelerimizde YÖK'ün yaptığı tahribatın en kötü yanı, bu tahribatın geri dönülemez yanındır. 1981'de, YÖK yasasının çıkmasından bugüne kadar 4970 öğretim üyesi atılmış, ayrılmış veya yurt dışına gitmiş, emekli olmuştur. Siz bundan sonra hangi yasayı çıkartsanız, hangi yeniliği, iyiliği yapsanız, bu 4970 kişiyi yeniden veya hiç olmazsa bunların bir bölümünü veya iyilerini -hepsi belki iyi değildir- yeniden toplanmanın olanağı yoktur.

özellikle son yıllarda topluma gerçekten bir yılmılık, bir umutsuzluk aşılacak istendi ve bunda büyük ölçüde de basan kazanıldı. Eğer demokrasiye inanıyorsa, o zaman, Bilim ve Sanat Dergisi adına da, yeniden bütün bilim adamlarımızı ve demokrasiye inanan bütün kişileri TÜBİTAK'a dayanışmaya çağırıyorum. Panele katılan konuşmacılara ve siz dinleyicilere çok teşekkür ediyorum.